

Maraş'tan Bir Haber Geldi¹

1978 Aralık ayı kötü bitti. Her şeye rağmen.

Türkiye tarihinde hiçbir şey hiçbir zaman iyi neticelen(diril)mezdi. İyi gibi olan/görünen her sonuç aslında bir sonraki kötünün başlangıcı gibiydi. İyi olduğu düşünülen şey/olay daha kavranıp sevinmeden toplumun burnundan getirilirdi.

Aklımın erdiği, geçmişe yönelik okuyup öğrenmeye başladığım zamandan bu yana, toplumun cezalandırılmadığı tek bir örnek bile söz konusu değildir. Er ya da geç iyi olanı tecrübe etme, sevinme hatasını gösteren herkes, tek başına ya da toplu olarak cezalandırılmıştır. Onun için her zaman, her iyi görünen son, çok geçmeden asıl kötünün başlangıcı olarak zuhur etmiştir. 'Gelen gideni aratır' deyiimi herhalde bundan dolayı çıkmıştır. Bu kitap temel olarak 1982 yazına kadarki dönemi içerdiğinden o zamana dek yaşananlardan birkaç örnekle yetineyim.

1950'lerden sonra çok partili döneme geçişin olumlu sonuçları ortaya çıkamadan darbeler birbirini takip etmeye başladı ve her darbe sonrasında (öncesinde de olduğu gibi) toplum (daha bir) ayrıştırılıp düşmanlaştırıldı.

Milliyet, 2 Mayıs 1976

1960'ların ikinci yarısından sonra, yasalar düzeyinde sayılsa bile toplumda karşılık bulan kısmi bir ferahlama yaşanır gibi izlenim oluştu. Ardından 12 Mart muhtıra/darbesiyle başlayan idamlar, katliamlarla her şey çok daha kötüleşti.

1974'te çıkan ayla biraz nefes almaya başlayan toplumun önüne/karşısına MC² hükümetleri vasıtasıyla engeller kondu ve 1950'lerdeki (*Vatan Cephesi*) gibi ayrıştırmalar devlet eliyle meşrulaştırıldı.

1 Mayıs 1976'da Türkiye tarihinin, o zamana kadarki en büyük 'resmi' olmayan gösterisi gerçekleşmişti.³

¹ Meyrik adıyla da bilinen Antep ve Maraş yörelerinde yaygın bir ağıtt. Ağıtın *Ayık Nurşani* (1959) yorumuna aşağıdaki bağlantı üzerinden ulaşabilirsiniz:

<https://www.youtube.com/watch?v=y03FKWC6uxI>

(Konuyla ilgili olmayan bir bilgi: Videoda görünen *Nurşani*'nin portresini ben çekmiştim.)

² MC: Milliyetçi Cephe.

³ Ayrıntılar için bkz.: *Bekir Karadeniz »En Büyük İsyân Hatırlamaktır 1« KaraMavi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2019. 'İlk Büyük 1 Mayıs' başlıklı bölüm. Sayfa 334.*

Birkaç yüz bin insanın biraraya gelmesi ve olay çık(arıla)maması başlı başına bir sorun olarak algılanıp ertesi yılki 1 Mayıs⁴ gösterisi katliama çevrildi.

Maraş'taki saldırının ön adımlarından biri olarak 4 Eylül 1978 tarihinde Sivas'ta Alevilerin yoğunlukta olduğu Alibaba Mahallesi'nde meydana gelen bir çocuk kavgasını bahane eden faşistler saldırıya geçti ve dokuz kişiyi öldürüp, 330 kişiyi yaraladı. Birçok işyeri ve ev tahrip edildi, yağmalandı.

Sivas, 4 Eylül 1978

1979 yazında Şavşat'ta yapılan yasal bir miting jandarma tarafından kan gölüne çevrildi.⁵

1980'de Fatsa'da yerel yönetimlerin önemini vurgulayan bir gelişme, daha 12 Eylül darbesi olmadan sert müdahale ve saldırılara maruz kaldı.

Şimdi yeniden ilk cümleyle devam edeyim. 1978 Aralık ayı kötü bitti.

Maraş, 19-26 Aralık 1978

Maraş'ta 19 Aralık günü başlayıp toplumun gözünün önünde, devletin 'güvenlik kuvvetleri' olarak nitelenen resmi güçlerinin kılını kırırdatmadığı, kesintisiz bir hafta devam eden katliamda 110 insan öldürüldü.

⁴ Ayrıntılar için bkz.: *Bekir Karadeniz* »En Büyük İsyân Hatırlamaktır 1« KaraMavi Yayınları, 1. Baskı, Ankara, 2019. '1 Mayıs 1977' başlıklı bölüm. Sayfa 417.

⁵ Ayrıntılar için bkz.: »En Büyük İsyân Hatırlamaktır 3« KaraMavi Yayınları, 1. Baskı, Bochum, 2021. 'Maraş'tan Bir Haber Geldi' başlıklı bölüm. Sayfa 19.

Bu sayı çeşitli/farklı kaynaklarda 90-150 arasında değişmektedir. Bu insanların *Alevi* olması kuşkusuz saldırının amacını ortaya koymaktaydı. Ayrıca çok sayıda insan yaralandı, evler, işyerleri tahrip edilip yağmlandı. Yüzlerce aile Maraş'tan göç etmek zorunda bırakıldı.⁶

Maraş, 19-26 Aralık 1978

Dönemin *İçişleri Bakanı Hasan Fehmi Güneş* (1934-2021) incelemelerinden sonra yaşananların faşist bir plan olduğunu açıklamıştı. »Maraş katliamı göz göre göre geldi. Fakat önüne geçilemedi, çünkü istihbarat bize bunlarla ilgili bilgi vermiyordu. Olaylar başladı, *Vali*'ye istihbarat verilmedi, askeri çağırılmakta da geç kalındı. Gelen asker de yeterli değildi. Ben istihbarat örgütünün oradaki cinayetlere, oradaki katliama katkı yaptığını düşünüyorum. Engel olmayı bırakın, *MİT* bizzat katkı yaptı.«⁷

Sonraki yıllarda ise yapılan ayrıntılı açıklamalar, işleyişin özünün anlaşılmasını kolaylaştırdı. Aynı zamanda *Özel Harp Dairesi Başkanı* olan *Sabri Yirmibeşoğlu*'nun (1928-2016) övünerek söyledikleri, bu tür 'düzenlemelerin' belgesi gibidir.

H. Fehmi Güneş

⁶ Ayrıntılar için bkz.: <http://www.radikal.com.tr/yazarlar/ayse-hur/henuz-agiti-yakilmamis-1978-maras-katliami-1255547/>

⁷ Ayrıntılar için bkz.: <https://www.sondevir.com/arsiv/marasta-mitin-parmagi-var-h42541.html>

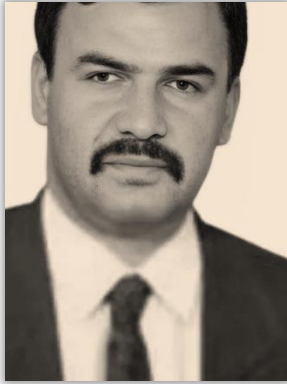

Sabri Yirmibeşoğlu

teşem bir örgütlenme değil miydi? Halkın mukavemetini artırmak için düşman yapmış gibi bazı değerlere sabotaj yapılır. Kıbrıs'ta cami yaktık biz.»⁸

Sonraki yıllarda, *Adnan Menderes*'in (1899-1961) yargılanma sürecinde söz konusu bombayı -ki bunun hiçbir tahrip gücü olmayan ses bombası olduğu ortaya çıktı- atan kişinin de *MİT* ajanı olduğu açıklandı. *Atatürk*'ün doğduğu evin Selanik'teki Türkiye Cumhuriyeti konsolosluğuna ait ve etrafı duvarlarla çevrili bir alanda bulunduğunu belirtmekte fayda var.⁹

Ara açıklamadan sonra yeniden Maraş konusuna döneyim.

Ökkeş Kenger

General Yirmibeşoğlu'nun söylediklerini, 6 Eylül 1955 gecesi Selanik'teki *Atatürk* evinin bombalandığı haberinin çık(arıl)masıyla İstanbul'da Müslüman olmayan azınlıklara ait birçok işyeri ve evin tahrip edilip yağmalanmasını, insanların öldürülmesini hatırlayıp birlikte düşünmek gerekmektedir.

Fatih Güllapoğlu'nun kitabında anlattığı bölüm şöyle:

»6-7 Eylül de bir *Özel Harp* işiydi. Amacına da ulaştı. Sorarım size, muhteşem bir örgütlenme değil miydi?

Halkın mukavemetini artırmak için düşman yapmış gibi bazı değerlere sabotaj yapılır. Kıbrıs'ta cami yaktık biz.»⁸

Maraş'taki olaylardan dolayı birileri tutuklandı, yargılandı bunların yaklaşık 30 kişisi idam olmak üzere onlarcası ağır cezalara çarptırıldı. Ama kararların *Yargıtay* tarafından bozulmasıyla ve yeniden yargılama davalılarıyla az sayıda insana hafif cezalar verilerek dava kapatılmış oldu. Hatta bu davanın 1 numaralı sanığı *Ökkeş Kenger*¹⁰ (1956) muhtemelen ödül mahiyetinde milletvekilliğine terfi ettirildi.

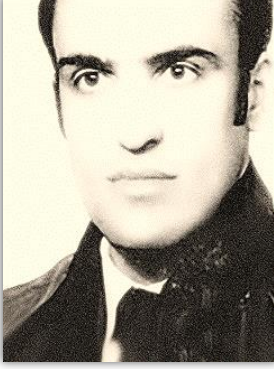
Ayrıca Maraş'ta onca insanın katledilmesinin yanında, bu cinayetlere ilişkin açılan davaya müdahil olarak katılan üç avukat *Abmet Albay*

⁸ *Fatih Güllapoğlu* »Tanksız Topsuz Harekat: Psikolojik Harekat« Tekin Yayınevi, Ankara, 1991, S. 104.

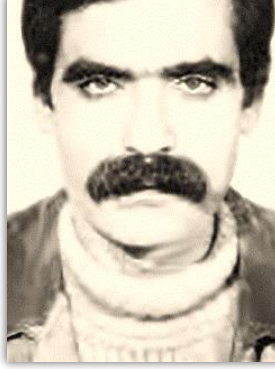
⁹ Ayrıntılar için bkz.: <https://www.haberler.com/gazeteci-fatih-gullapoglu-ozel-harp-dairesi-gladyo-haberi/>

¹⁰ Daha sonra soyadı *Şendiller* oldu.

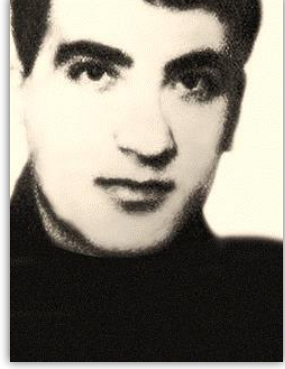
(1947-1980), *Ceyhun Can* (1940-1979) ve *Halil Sıtkı Güllüođlu* (1938-1980) peş peşe öldürüldü.¹¹

Ahmet Albay

Ceyhun Can

H. Sıtkı Güllüođlu

¹¹ Bu yazı anılarımı topladığım kitapların 3. bölümünden aktarıldı. Ayrıntılar için bkz.: »En Büyük İsyân Hatırlamaktır 3« KaraMavi Yayınları, 1. Baskı, Bochum, 2021.